

เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะชุมชนในเขต
เทศบาลตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์
Individual Factor Comparison with Participation in Community
Waste Management in Ban Bua Subdistrict, Mueang District,
Buriram Province

ธัญญรัตน์ พุทธิพงษ์ชัยชาญ¹ สถาพร วิชัยรัมย์² ประชัน คเนวัน³

สากล พรหมสถิต⁴ รชต อุบลเลิศ⁵

Thanyarat Phuthipongchaichan¹ Sathaporn Wichairam² Prajan Kanawan³

Sakol Promsathit⁴ Rachata Ubonlert⁵

¹⁻⁵สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

¹⁻⁵Department of Public Administration Faculty of Humanities and Social Sciences

Buriram Rajabhat University

Email: sakon.pt@bru.ac.th

Received : April8, 2023;

Revised : April24, 2023;

Accepted : May26, 2023

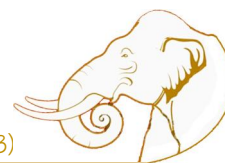
บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอยเขตเทศบาลตำบลบ้านบัว อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ 2) เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลตำบลบ้านบัว อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 383 คน โดยใช้การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของทาโร ยามาเน่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีลักษณะตรวจสอบรายการและประมาณค่ามาตราส่วน 6 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติ t-test และค่าสถิติ F-test ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการมีส่วนร่วมการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านบัว อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 3.48$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการค้นหาคำปรึกษาและสาเหตุของปัญหา ด้านการวางแผนดำเนินกิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนนอกนั้นอยู่ในระดับน้อย โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการค้นหาคำปรึกษาและสาเหตุของปัญหา ($\bar{X} = 3.69$) รองลงมา คือ ด้านการวางแผนดำเนินกิจกรรม ($\bar{X} = 3.55$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการติดตามผลและประเมินผลงาน ($\bar{X} = 3.23$) ตามลำดับ

2. เปรียบเทียบลักษณะส่วนบุคคลต่อการมีส่วนร่วมการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลบ้านบัว อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าเมื่อจำแนกตามอายุและการศึกษาพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านเพศ สถานภาพการสมรสและอาชีพ ไม่มีความแตกต่างกัน

คำสำคัญ. การมีส่วนร่วม; การจัดการขยะชุมชน; เทศบาลตำบล

Abstract

The research article on “Individual Factor Comparison with Participation in Community Waste Management in Ban Bua Subdistrict Municipality, Mueang Buriram District, Buriram Province” aimed 1) to study the level of local people’s participation in solid waste management in Ban Bua Subdistrict Municipality, Mueang Buriram District, Buriram Province and 2) to compare individual factors with participation in community waste management in Ban Bua Municipality, Mueang District, Buriram Province. The samples used in the study were 383 people in Ban Bua Subdistrict Municipality, Mueang Buriram District, Buriram province, selected by using Taro Yamane's sample size table. The tool used in the study was a questionnaire with a checklist and a rating scale. The statistics used to analyze the data were mean, standard deviation, t-test, and F-test. The results of this research revealed that

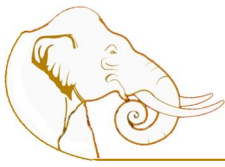
1. The participation in local people's participatory solid waste management in Ban Bua Municipality area, Mueang Buriram District, Buriram Province was overall at a low level ($\bar{X} = 3.48$). When each aspect was considered, it was found that problem finding and causes of problems, as well as activity planning, were at a moderate level, while other aspects were at a low level. Furthermore, the highest mean score was found to be problem finding and causes of problems ($\bar{X} = 3.69$), followed by activity planning ($\bar{X} = 3.55$), while the lowest mean score was found to be follow-up and evaluation ($\bar{X} = 3.23$), respectively.

2. Individual factor comparison with participation in solid waste management in Ban Bua municipality, Mueang Buriram District, Buriram Province, classified by age and education, revealed a statistically significant difference at the 0.05 level, but no difference by gender.

Keywords: participation; community waste management; subdistrict municipality

บทนำ

การขยายตัวของชุมชนเมืองและการเติบโตทางเศรษฐกิจก่อให้เกิดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลเพิ่มมากขึ้นเป็นเงาตามตัว ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหลายพื้นที่ในเขตชุมชนซึ่งมีประชากรหนาแน่น โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภูมิภาคซึ่งได้แก่เทศบาล ได้ประสบปัญหาเป็นอย่างมาก กล่าวคือไม่สามารถหาสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยและ สิ่งปฏิกูล ขาดการบริหารจัดการที่ดีขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งนี้โดยกฎหมายพระราชบัญญัติกำหนดแผนและกระจายอำนาจ พ.ศ.2542 มาตรา 16 (18) ด้ระบุอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ในภารกิจอีกประการหนึ่งไว้ว่า การกำจัดขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูลและน้ำเสียและพระราชบัญญัติเทศบาลยังได้กำหนดหน้าที่ของเทศบาลไว้ในมาตรา 20 (3) แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 12) พ.ศ.2546 ได้บัญญัติให้เทศบาลรักษาความสะอาดของถนนหรือทางเดินและที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่ง

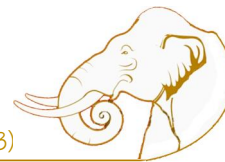
ปฏิภูม และโดยกฎหมายนี้เทศบาลเมืองและเทศบาลนครก็ได้บัญญัติเกี่ยวกับหน้าที่ในการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลไว้ในมาตรา 53 แห่งเทศบาลเมืองและมาตรา 56 แห่งเทศบาลนครอีกด้วย

ใน พ.ศ. 2561 ได้มีการสำรวจพบว่า ประเทศไทยมีปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นทั่วประเทศประมาณ 27.93 ล้านตัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.05 จาก พ.ศ. 2560 ที่มีปริมาณ 27.37 ล้านตัน เนื่องจากการขยายตัวของชุมชนเมืองและการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตจากสังคมเกษตรกรรมสู่สังคมเมืองในหลายพื้นที่ รวมทั้งการส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศไทยทำให้นักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ในขณะที่อัตรา การเกิดขยะมูลฝอยต่อคนประมาณ 1.15 กิโลกรัม/คน/วัน เพิ่มขึ้นจาก พ.ศ. 2560 ที่มีปริมาณ 1.13 กิโลกรัม /คน/วัน ทั้งนี้เป็นขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานคร ประมาณ 4.85 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 17 และในพื้นที่ 76 จังหวัด ประมาณ 23.10 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 83 รองลงมาเกิดในพื้นที่จังหวัดชลบุรีและพัทยา มีปริมาณ 2,591 ตัน/วัน จังหวัดนครราชสีมา มีปริมาณ 2,480 ตัน/วัน และจังหวัดสมุทรปราการ มีปริมาณ 2,449 ตัน/วัน โดยทั้ง 4 จังหวัด เป็นจังหวัดที่มีปริมาณขยะมากกว่า 2,000 ตัน/วัน (กรมควบคุมมลพิษ. 2562)

แนวคิดในการแก้ไขปัญหาขยะมีหลากหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับทางเลือกนำไปใช้ เช่น แนวคิดการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด การลดปริมาณขยะ ซึ่งมีแผนหรือแนวคิด 5 R. ลดการใช้ (Reduce) การใช้ซ้ำ (Reuse) การผลิตใช้ใหม่ (Recycle) การซ่อมแซมหรือแก้ไข (Repair) การหลีกเลี่ยงขยะพิษ (Reject) ซึ่งในประเทศไทยที่ประสบความสำเร็จในการจัดการขยะนั้น ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอย่างมากหรืออาจกล่าวได้ว่าประเทศที่มีประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมาก มีแนวโน้มจะประสบความสำเร็จในการจัดการปัญหาขยะมากขึ้นด้วย อย่างไรก็ตามการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัยหลักที่มีส่วนทำให้การแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลวได้ (บัญชา สุวรรณสิทธิ์. 2550: 12)

การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการกำหนดนโยบายหรือกิจกรรมร่วมกันในชุมชน เพื่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของชุมชนร่วมกันประชาชนควรมีโอกาสค้นหาปัญหาและหาสาเหตุของปัญหา วิธีการแก้ไขปัญหามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผนโดยให้มีการปฏิบัติที่เหมาะสมกับสภาพของชุมชน ร่วมลงทุนลงแรง เพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์ตามความต้องการของชุมชน เกิดความรู้สึกร่วมกันในความเป็นเจ้าของกิจกรรมและผลงานที่ปรากฏ ตลอดจนการประเมินผลในการร่วมตรวจสอบทุกขั้นตอนของการปฏิบัติจะช่วยให้การแก้ไขปัญหาในเรื่องต่าง ๆ ได้ (ณัฐนิชา รัตนธรรม. 2560: 12)

เทศบาลตำบลบ้านบัว อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในรูปแบบเทศบาลขนาดกลาง มีหน้าที่ในการพัฒนาตำบล ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ปัญหาเรื่องขยะมูลฝอยนับว่าเป็นปัญหาสำคัญเร่งด่วนเพราะมีผลกระทบต่อชุมชน จากสถิติที่ได้ทำการเก็บข้อมูลปริมาณขยะมูลฝอยในแต่ละปี พบว่าปริมาณขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลบ้านบัวสูงขึ้นตามการขยายตัวของชุมชน โดยในปีพ.ศ.2565 มีขยะทั่วไปประมาณ 871 ตัน/ปี ขยะอันตรายประมาณ 79.31 ตัน/ปี ขยะรีไซเคิล ประมาณ 45 ตัน/ปี ขยะอันตรายประมาณ 2.74 ตัน/ปี ประกอบกับการกำจัดขยะมูลฝอยไม่ถูกวิธี เช่น การเผาขยะมูลฝอยในแหล่งชุมชน ก่อให้เกิดมลพิษเป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน ชุมชนไม่มีการคัดแยกขยะก่อนนำไปทิ้ง ประชาชนไม่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของตนเอง จากสภาพการณดังกล่าวทำให้ปริมาณขยะเพิ่มมากขึ้นและไม่มีสถานที่ทำลาย ก่อให้เกิดปัญหาขยะล้นเมืองซึ่งเป็นปัญหาที่เทศบาลตำบลบ้านบัวกำลังประสบอยู่ในปัจจุบัน ในการนี้เทศบาลตำบลบ้านบัวได้พยายามดำเนินการแก้ไขปัญหारेื่องขยะมูลฝอยอย่างจริงจังโดยพยายาม

เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน จุดมุ่งหมายที่สำคัญคือเพื่อลดปริมาณขยะในชุมชนให้น้อยลง และการนำขยะกลับไปใช้ใหม่ (สำนักงานเทศบาลตำบลบ้านบัว. 2565: 10)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัย จึงมีความสนใจ ที่จะศึกษาเรื่อง เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านบัว อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

สมมติฐานการศึกษา

ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ ระดับการศึกษา ที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการขยะชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ แตกต่างกัน

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่

- ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ ระดับการศึกษา
- ตัวแปรตาม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านบัว อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ 4 ด้าน ประกอบด้วย
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและหาสาเหตุของปัญหา
 2. ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
 3. ด้านการมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน
 4. ด้านการมีส่วนร่วมติดตามผลและประเมินผลงาน

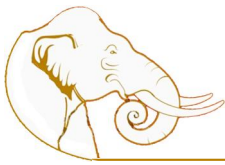
วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยนำเสนอวิธีการดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลตำบลบ้านบัว อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 18 ชุมชน ประชากร 8,138 คน (สำนักทะเบียน อำเภอเมืองบุรีรัมย์. 2563: 1)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ได้จากการสุ่มจากประชากร โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95.5 % และความ คลาดเคลื่อน $\pm 5\%$

(Yamane.1973) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 383 คน แล้วทำการสุ่มให้กระจายไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ ตามสัดส่วน โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่องเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการวิจัยไว้ดังนี้

2.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะในชุมชน แล้วจึงนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยและสร้างเครื่องมือในการวิจัย

2.2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีลักษณะเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ ระดับการศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามมีเนื้อหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านบัว อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยผู้วิจัยได้กำหนดระดับการมีส่วนร่วมออกเป็น 6 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด และไม่เคยมีส่วนร่วม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในเขตเทศบาลตำบลบ้านบัว อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ตามวันเวลาที่ได้กำหนดนัดหมายในแต่ละชุมชน เก็บรวบรวมมาได้จำนวน 383 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4.การวิเคราะห์ข้อมูล

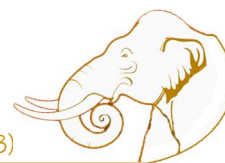
การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านบัว อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) นำเสนอลักษณะเชิงพรรณนา

2. เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านบัว อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ วิเคราะห์ทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย 2 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน ใช้วิธีวิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติ t-test กำหนดค่าสถิติที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และวิเคราะห์ทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยมากกว่า 2 กลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีวิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติ F-test

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านบัว อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 3.48$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการค้นหาคำปรึกษาและสาเหตุของปัญหา ด้านการวางแผนดำเนินการ กิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง นอกนั้นอยู่ในระดับน้อย โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการค้นหาคำปรึกษาและสาเหตุของปัญหา ($\bar{X} = 3.69$) รองลงมา คือ ด้านการวางแผนดำเนินการกิจกรรม ($\bar{X} = 3.55$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการติดตามผลและประเมินผลงาน ($\bar{X} = 3.23$) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านบัว อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านบัว อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	การมีส่วนร่วมการจัดการขยะมูลฝอย			
	t-test	F-test	Sig.	ผลการทดสอบสมมติฐาน
เพศ	-3.029	-	.349	ปฏิเสธสมมติฐาน
อายุ	-	4.496	.011*	ยอมรับสมมติฐาน
สถานภาพสมรส		.045	.883	ปฏิเสธสมมติฐาน
อาชีพ		1.558	.223	ปฏิเสธสมมติฐาน
ระดับการศึกษา	-	8.220	.002*	ยอมรับสมมติฐาน

นัยสำคัญทางสถิติที่ .05

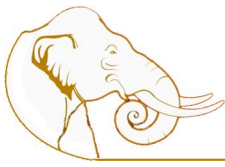
2.1 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านบัว อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

2.2 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านบัว อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามอายุ พบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

2.3 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านบัว อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามสถานะภาพสมรส พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

2.4 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านบัว อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามอาชีพ พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

2.5 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านบัว อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

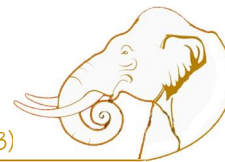
อภิปรายผล

จากการศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ด้านการวางแผนดำเนินกิจกรรม ด้านการลงทุนและการปฏิบัติงาน และด้านการติดตามผลและประเมินผลงาน ทำให้มีข้อมูลที่จะทำให้เทศบาลตำบลบ้านบัว อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ สามารถนำไปปรับปรุงเป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอันเกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย ทั้งในเขตเทศบาลตำบลบ้านบัว และเขตพื้นที่อื่น ๆ ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะชุมชนในเขตเทศบาลตำบล บ้านบัว อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนมีความเข้าใจว่าการจัดการขยะเป็นหน้าที่ของเทศบาลโดยตรง ประชาชนมีหน้าที่เพียงนำขยะมาทิ้งในถังหรือจุดที่กำหนดแล้วชำระค่าธรรมเนียม หรือค่าบริการจัดการขยะตามที่เทศบาลกำหนด นอกจากนี้ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของความเป็นพลเมืองที่จะต้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่ชุมชนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งผลการวิจัยโดยภาพรวมจะพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในระดับน้อยนั้น จีรวัดน์ เมธาสุทธิรัตน์และชัยวัฒน์ ภัทรกานต์ (2563:46) ได้อธิบายว่า ถ้าระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับต่ำ แสดงถึงปัญหาที่ประชาชนยังไม่เข้าใจและขาดรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ทำให้เกิดความเป็นพลเมือง ซึ่งปัจจุบันการมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมากจะเป็นการมีส่วนร่วมแบบรับทราบการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมระดับต่ำ ขณะที่การมีส่วนร่วมที่แท้จริงนั้นประชาชนต้องมีความสมัครใจและมีส่วนร่วมรับผิดชอบการตัดสินใจ ตั้งแต่เข้าร่วมในกระบวนการวางแผน การเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรม การร่วมใช้ประโยชน์จากกิจกรรมและร่วมติดตามประเมินผลกิจกรรม ซึ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมในปัจจุบันยังไม่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมที่แท้จริงในฐานะพลเมือง นอกจากนี้ นรนิติ เศรษฐบุตรและคณะ (2541: 4) ยังได้ระบุถึงปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้คนได้เข้ามามีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองคือ ปัจจัยทางสังคมต่างๆ ที่ก่อให้เกิดโลกทัศน์ที่นำไปสู่เจตคติแบบพลเมือง เช่น สิ่งแวดล้อมและการอบรมเลี้ยงดูของแต่ละบุคคล สถานะทางสังคม การศึกษา และปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งคือ ความรู้สึกผูกพันเป็นชุมชน (Communitarian Participation) ของแต่ละคนซึ่งในชุมชนมีความผูกพันรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกันและกันมากเท่าใด การมีส่วนร่วมก็จะมากตามลำดับของความผูกพันและอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับชุมชน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับประภาวรรณ ศรีอ่อนทอง (2550: บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลกลบตง อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกำแพงเพชร ผลการศึกษาพบว่า ความร่วมมือแก้ไขปัญหาขยะร่วมกับเทศบาลอยู่ในระดับต่ำ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กันต์สินี บุญสม (2558 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอย กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย

2. เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

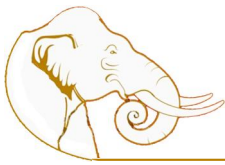
2.1 จากผลการวิจัย ด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านบัวให้ความสนใจในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งแวดล้อมไม่มากเท่าที่ควร เนื่องจากกระบวนการเสนอปัญหา และสาเหตุของปัญหาจะต้องกระทำโดยการรวมกลุ่ม ในลักษณะของการประชุมหมู่บ้าน ซึ่งจีรวัดน์ เมธาสุทธิรัตน์ และชัยวัฒน์ ภัทรกานต์ (2563: 47) ได้ระบุปัญหาสำคัญประการหนึ่งของการทำประชามว่า ในการทำประชามก่อน

นำแผนไปปรับปรุงและอนุมัติเพื่อประกาศใช้ ขั้นตอนการทำประชาคมในท้องถิ่นไทยมักเป็นเพียงพิธีการที่ให้ประชาชนมายกมือเพื่อให้แผนท้องถิ่นผ่านกระบวนการเท่านั้น ทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกว่าข้อเสนอที่ตนนำเสนอขึ้นนั้นไม่แน่ใจว่าจะได้รับการตอบสนองหรือไม่ รวมถึงการขาดการยอมรับในตัวผู้นำทำให้ระดับการมีส่วนร่วมไม่บรรลุประสิทธิผลซึ่งถวิลวดี บุรีกุล (2561:148) ได้อธิบายลักษณะการมีส่วนร่วมแบบนี้ว่าการมีส่วนร่วมแบบผิวเผิน (Thin Participation) กล่าวคือเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เข้ามาแสดงความคิดเห็นหรือความห่วงกังวลในช่วงเวลาสั้นๆ แต่มักจะไม่ได้ให้ประชาชนได้มีข้อมูลหรือรับรู้ข้อมูลอะไรมากมาย การดำเนินการมีส่วนร่วมลักษณะนี้จึงเป็นเพียงพิธีกรรม ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมนึก เสงวณิชย์ (2552 : 78) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลละหานทราย อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลละหานทราย อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนอยู่ในระดับปานกลางและสอดคล้องกับสกล พลบุบผา (2557:82) ที่ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองชุมเห็ด อำเภอมือง จังหวัดบุรีรัมย์ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

2.2 จากผลการวิจัย ด้านการวางแผนดำเนินกิจกรรม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะการบริหารจัดการเกี่ยวกับขยะมูลฝอยในชุมชนเป็นแนวนโยบายและการดำเนินโดยเทศบาลซึ่งเป็นนโยบายจากบนลงล่าง (Top-down) ซึ่งทำให้ประชาชนบางส่วนไม่ได้มีบทบาทในการกำหนดรูปแบบหรือวิธีการดำเนินกิจกรรม ซึ่งปัจจัยของการมีส่วนร่วมจะประสบผลสำเร็จนั้น ถวิลวดี บุรีกุล (2561: 136-137) ได้อธิบายว่า การมีส่วนร่วมจะประสบผลสำเร็จได้นั้นจะต้องมีเงื่อนไขการมีส่วนร่วมที่ดีด้วย นั่นคือ ประชาชนที่เข้าไปมีส่วนร่วมจะต้องมีอิสรภาพ ความเสมอภาคและมีความสามารถ ซึ่งการวางแผนนั้น จีรวัดน์ เมธาสุทธิรัตน์ และชัยวัฒน์ ภัทรกานต์ (2563:14) ได้อธิบายว่าเป็นระดับการมีส่วนร่วมที่สูงขึ้นจากระดับของการปรึกษาหารือซึ่งมีขอบเขต ไปถึงการวางแผนร่วมกันดำเนินงานและรับผิดชอบผลการดำเนินงานร่วมกัน ซึ่งจะพบว่ามีประเด็นความซับซ้อนและมีข้อโต้แย้งมากมาย สำหรับแนวทางการดำเนินการด้านนี้อาจมีการใช้กลุ่มที่ปรึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิสาขาต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งร่วมกันเป็นต้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีการประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนทราบถึงบทบาทความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการพัฒนา การแสดงความคิดเห็น และผลักดันโครงการหรือแนวทางการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุปผา ชื่นนิรันดร์ (2558 : 169-170) ที่ได้ศึกษาระดับและเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการให้บริการจัดการขยะมูลฝอย และศึกษาปัญหาข้อเสนอนะของประชาชนต่อการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเหล่าดอกไม้ อำเภอชื่นชม จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2.3 จากผลการวิจัย ด้านการลงทุนและการปฏิบัติงาน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้เป็นเพราะการบริหารจัดการของเจ้าหน้าที่เทศบาลที่ให้ความสนใจต่อการประชาสัมพันธ์เชิญชวนส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยยังไม่เพียงพอและทั่วถึง ไม่ตรงกับสภาพปัญหาหรือความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ประชาชนอาจยังสับสนและไม่เข้าใจถึงวิธีปฏิบัติอย่างชัดเจน จึงทำให้ประชาชนไม่เข้าร่วมกิจกรรมของเทศบาลอย่างเต็มที่ ประชาชนไม่ได้ร่วมพัฒนาในทุกๆ ขั้นตอน ในการเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินทุน การลงแรงในการดำเนินงานกิจกรรมจัดการขยะมูล

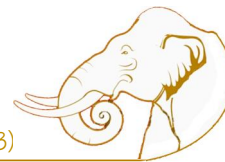
ฝอยและสิ่งปฏิกูล ดังนั้น ความรู้ความเข้าใจที่ประชาชนส่วนใหญ่ จึงถูกนำมาจัดการขยะมูลฝอยของตนเอง เท่านั้น ไม่ใช่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการจัดการขยะมูลฝอย เพื่อชุมชน ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ กันต์สินี บุญสม (2558 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอย กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว พบว่า ด้านการดำเนินงาน มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย

2.4 จากผลการวิจัย ด้านการติดตามผลและประเมินผลงาน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้เป็นเพราะประชาชนยังไม่เข้าใจในกระบวนการการมีส่วนร่วม อาจยังขาดความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนต่าง ๆ ของการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายที่สำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินงานต่าง ๆ รวมทั้งการตระหนักถึงบทบาทความสำคัญในการเข้าไปมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาของชุมชน ทั้งนี้เป็นเพราะประชาชนยังมีความเข้าใจว่าเป็นหน้าที่ของภาครัฐเพียงฝ่ายเดียวที่จะต้องมาดำเนินการติดตามและประเมินผล ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สกล พลบุบผา (2557 : 82-89) ที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองชุมเห็ด ด้านการมีส่วนร่วมติดตามผลและประเมินผลการจัดการอยู่ในระดับปานกลาง จึงเป็นตัวบ่งชี้ว่าประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายที่สำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากมีความจำเป็นที่ประชาชนจะต้องมีส่วนในการควบคุม ติดตาม ประเมินผลการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในกระบวนการจัดการขยะทั้งหมด เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนากระบวนการจัดการขยะที่ดียิ่งขึ้นไป

2.5 ผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการมีส่วนร่วมการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลบ้านบัว อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า เมื่อจำแนกตามเพศ สถานภาพสมรส และอาชีพ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตามอายุและระดับการศึกษา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ.05 ทั้งนี้เป็นเพราะปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งชลัช จงสืบพันธ์ (2551:324) ได้อธิบายว่า ปัจจัยเกี่ยวกับ 1) กลุ่มทางสังคม 2) ชนชั้นทางสังคม เช่น อาชีพ รายได้ การศึกษา 3) บุคลิกภาพอันเกิดจากพันธุกรรม แรงขับ การกล่อมเกลาทางการเมือง นอกจากนี้ จิรวัดน์ เมธาสุทธิรัตน์ และชัยวัฒน์ ภักธรานต์ (2563:14) ได้อธิบายว่าปัจจัยกายภาพด้านอื่นๆ เช่น ความจำเป็นในการประกอบอาชีพ ปัญหาชีวิต เพศ อายุ วัฒนธรรมและการศึกษา ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความเหมือนและแตกต่างกัน สอดคล้องกับ กันต์สินี บุญสม (2558:บทคัดย่อ) ซึ่งได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอย กรณีศึกษา เขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว พบว่า ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยประชากรที่มีอายุ รายได้ การศึกษา อาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการกำจัดขยะมูลฝอยแตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีเพศต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการขยะไม่แตกต่างกัน

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นตัวชี้วัดระดับความเป็นพลเมืองและความรู้สึกรักผูกพันและความหวงแหนที่มีต่อชุมชน
2. ปัญหาขยะมูลฝอยเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

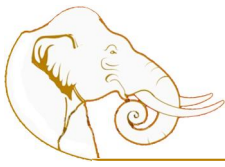
ในการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง สร้างความไว้วางใจแก่ประชาชน สร้างการตระหนักรู้ ให้เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะชุมชน และการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริงนั้น ต้องให้เกิดเป็นการมีส่วนร่วมโดยสมัครใจ เริ่มจากการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการตัดสินใจตั้งแต่การร่วมกันวางแผน การดำเนินกิจกรรม ร่วมรับผลประโยชน์จากกิจกรรม และร่วมติดตามประเมินผลกิจกรรม

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1. เทศบาลควรจัดทำเวทีประชาคมหมู่บ้าน/ชุมชน เพื่อรายงานถึงสถานการณ์การเพิ่มขึ้นของขยะในชุมชน แล้วรับฟังข้อเสนอแนะจากชุมชนเพื่อให้ได้แนวทางที่เหมาะสมในการจัดการขยะร่วมกันระหว่างชุมชนกับเทศบาล
2. เทศบาลควรเพิ่มจำนวนถังขยะให้เพียงพอกับปริมาณขยะในชุมชน โดยมีการจัดวางเป็นจุดรับทั้งขยะที่ชัดเจนและมีการจัดถังคัดแยกขยะประเภทต่างๆ เพื่อให้ได้ง่ายต่อการจัดเก็บ
3. เทศบาลควรมีโครงการจัดการขยะโดยชุมชน เช่น ธนาคารขยะชุมชน เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการขยะในชุมชน รวมทั้งสร้างการตระหนักรู้การจัดการขยะเพื่อให้เกิดมูลค่าแก่ชุมชน

บรรณานุกรม

- กรมควบคุมมลพิษ. (2562). การลดและใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอย. คู่มือแนวทางและข้อกำหนดเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- กันต์สินี บุญสม. (2558). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอย กรณีศึกษา เขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). การเมืองการปกครอง. ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จิรวัดน์ เมธาสุทธิรัตน์, และชัยวัฒน์ ภัทรกานต์. (2563). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารท้องถิ่น ในเอกสารชุดวิชาการบริหารท้องถิ่น (หน่วยที่1-8). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ณัฐนิชา รัตนธรรม. (2560). การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาล ตำบลป่าไร่ อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). การเมืองการปกครอง. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2561). หลักธรรมาภิบาล: จากแนวคิดสู่การปฏิบัติในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- นรนิติ เศรษฐบุตร, และคณะ. (2541). รายงานการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาประชาธิปไตย. องค์การบริหารส่วนตำบล. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- บุบผา ชื่นนรินทร์. (2558). การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่าดอกไม้ อำเภอชื่นชม จังหวัดมหาสารคาม การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต รัฐประศาสนศาสตร. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- บัญชา สุวรรณสิทธิ์. (2550). การกำจัดขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดของเทศบาลตำบลสนทรายหลวง อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต รัฐประศาสนศาสตร. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ประภาวรรณ ศรีอ่อนทอง. (2550). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลสกลบุตร อำเภอลำลูกขันบุรีรัมย์ จังหวัดกำแพงเพชร การศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. การปกครองท้องถิ่น. ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ. พ.ศ. 2542. (2542, 17 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 116 ตอนที่ 114 ก.
- พระราชบัญญัติเทศบาล. พ.ศ. 2546 (ฉบับที่ 12). (2546, 10 มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 1 ตอนที่ 124 ก.
- สกล พลบุบผา. (2557). *การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอย ในเขตเทศบาลเมืองชุมเห็ด อำเภอมือ จังหวัดบุรีรัมย์*. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต รัฐประศาสนศาสตร์. บุรีรัมย์: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สมนึก เสงวนิชย์. (2552). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลละหานทราย อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต รัฐประศาสนศาสตร์. บุรีรัมย์: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สำนักงานทะเบียนอำเภอเมืองบุรีรัมย์. (2563). *จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง*. บุรีรัมย์: สำนักงานทะเบียนอำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์.
- สำนักงานเทศบาลตำบลบ้านบัว. (2565). *รายงานผลการดำเนินการกำจัดขยะมูลฝอย เทศบาลตำบลบ้านบัว*. บุรีรัมย์: เอกสารอัดสำเนา.
- Taro Yamane. (1973). *Statistics. an introductory analysis*. New York: Haper & Row.